

به کئی پیروز بوو کو ناگر تیشه هلدکرن و زرده شتی یا نهو ناگر د پاراستن - په رستگه ها زرده شتی یان، ل ئیرانی سی ژ فان په رستگه ها ژ نه قین دیتر مه زنتر و ناقدرترن نهو ژی:

١- په رستگه ها «آذر فرنیغ» نان «آذر خرداد» نان «آذر خروه» ل (کاریان فارس)، کو یا تاییهت بوو ب پیشه وایتن روحانی بیتن زرده شتی یان فه.

٢- په رستگه ها «آذرگشسب»، ل (شیز آذربایجان) و تاییهت بوو ب پاشا و شه رکه رین ئیرانا هینگی .

٣- په رستگه ها «برزین» نان «آذر برزین مهر» ل (ریوند خراسان) کو تاییهت بوو ب خه لکی و جوتیاران فه.

آتش کردن (Ateş kerdn): ناگر هلکرن - په قاندنا گولله توپ و تغه نگان.

آتشگیره (Ateşgîre): پویش و په له خ.

آشناک (Ateşnak): وهک ناگری (چ بوره نگی خوه بیت یان

وهکی ستاویه را (دو به ریت سپی کو هه گهر لیک ددهن چریسکیت ناگری ژئی دچن) و چه خماقا (بهره کی گه له ک رهق و ره شه کو هه گهر ئاسنی لی بدهن چریسکیت ناگری ژئی دچن - د زار اوئی جیولوجی دا دبیژنی (Silex).

آتش سری (Ateş serî): به دغه پی - توره بوون.

آتش سوز (Ateş sûz): نهو تشتی کو د ناف ناگری دا د سوژیت - ناگر هلکهر.

آتش سوزی (Ateş sûzî): ناگر تی به ریوون.

آتش طور (Ateşê Tor): ناگری کو ل چیاپی طور ب بهر چاچی موسا پیغه مبهری که فتی کو ئارونگا نوبرها خودی بوو.

آتش فشان (Ateş fêşan): فولکان.

آتشک (Ateşek): خوریک - که هره ب - ستیرستپروک - چراک نان گلوپیت کول شه قی (دهمی نفسنتی) هل دکهن.

آتش کاو (Ateş kav): په لگازک.

آتشکده (Ateşkedê): ئاهاهی

- بولپک لیبدان - شریقه دانان -
 گرکنا تشته کی. ههروهسا
 په یقیین: (آجدن، آژیدن، آژدن،
 آزیدن، آزدن، آزندن، آزنیدن) ژی
 لکارن.
- آجیل (Acîl):** توفک (چهره ز).
- آچار (Açar):** ترش، ترشی - دیسان
 ئەف په یقه لکاره بۆ کلیل و سپانا
 ژی لی (آچار) ا کو بو فان ههردو
 په یقیین داوی بی بکار دهیت د بنیات
 دا په یقه کا ترکی یه.
- آخ (Ax):** دهنگی کو لدهمی ئاخینک
 راهیلانی ژ دهقی دهر دکه قیبت؛ (آه
 - وای) ژی لکارن.
- آخال (Axal):** گلپش - هه ر تشته کی
 بی که لک.
- آختن (Axten):** کی شانه دهر (بو
 نمونه: دهمی شیر و خه نجه را ژ
 کافلانی دکیشنه دهر).
- آخته (Axte-ê):** خه سانندی
 (گیان هه وهر و مروف دهمی دهینه
 خه ساندن). ههروهسا: (آخته) ژی
 لکاره.
- آخریان (Axrêyan):** مال - کهل و
 په لیت ناف مالی - په رۆک.
- آخسه (Axsume- Axseme):**
- بو تیپهنا خوه بیت).
آتش نشاندن (Ateş nêşanden):
 ناگر فه مراندن.
- آتش نشانی (Ateş nêşanî):**
 ریشه بهری یا ناگر فه مراندن.
- آتش نهاد (Ateş nehad):** بنیره:
 (آشناک).
- آتشه (Ateşê):** که هه ربا.
- آتشی (Ateşî):** وه کی ناگری -
 درکه یه بۆ مروقی توره.
- آتشیزه (Ateşîze):** ستیرستپروک.
- آتشین پنجه (Ateşîn pencê):**
 درکه یه بۆ مروقی دهسته ل و
 شاره زا و کاردان.
- آتوربانان (Atûrbanan):** ئیک ژ
 چینین چوارینین کۆمه لا ئیرانی
 بوو ل سه ر دهمی ساسانیان، کو
 پیکهاتی بوون ژ (مغان، موبدان،
 هیریدان، داوران).
- آتون (Atûn):** کویرها هه مامی -
 کویرها گیچی - نه و ژنکین کو
 کچکا فیر دکه نه کارین دهستی.
- آجل (Acul- Acel):** بایی کو ژ
 هه فکی دهر دکه قیبت و دهنگ ژی
 دهیت.
- آجیدن (Acîden):** قه یته ک دان،

وهكى مهيموينكى كو وهكى
مروفانه .

آدنیس (Adonîs): گیایه که کو
گولین زهر و سور پیثه دهین و د
ناف زهثیین گهنی دا دمشه نه - د
چیقانوکین یه ونانیان دا گهنجه کئی
دهلال بوو کو (آفرودیت - Af-
rodît) ى حهژئ ذکر .

آدینه (Adyende): که سکوسور،
که سکونالا (قوس قزح) .

آدینه (Adîne-ê): روژا ئهینى -
روژا دویمایى یا ههفتیى .

آزارافیون (Azarafyon): که فا
دهربایى .

آزاراقى (Azaraqî): سه کوژ؛

_____ بهست ژئى توقى
دارا (وومیکیه) یه کول هندستان و
سیلانئ شین دبت؛ فیقیى قئ
دارئ هندى لالنگایه کو ۱۲-۱۵
دندکیت وهكى مههیک (قومچه) ا
لگهل ههرفیقى یهكى هه نه،
بسه رقه رهنگئ خولهیى ددهت و
ناقکا وئ سپى یه، دو که رهستین
ژهراوى ژئ چیدکن کو دبیرئى
(استرکین و بروسین) .

آذر (Azer): ناگر - ناغى هیشا

بیره .

آخور (Axûr): هافرئ دهوارا -

لشوینا (گوڤ) ى ژى بکار دهیت .

آخورک (Axûrek): کورتکریا

(آخور) ى - ههستیى لناقبه را

سینگ و بن ئه رزنكى (بعه ره بی

دبیرئى ترقوه) .

آخوند (Axund): مهلا - ماموستا -

صوفى - زانایى ئایینى .

آخوندک (Axundek): ههسپى

فاطمه نه بی یا .

آداک (Adak- Adek- Edak):

گزیته، هسكى یا لناف دهربایى .

آدامس (Adams): قچاک،

به نیشته، علك .

آدخ (Adex): باش - قهنج - پیروز .

آدر (Adêr): نشتهر - نشتهرگه .

آدرنگ (Adereng): خه م - رینج -

ئاتاف - نه مان .

آدم (Adem): د عه ره بی دا بابئ

مروفایه (ابولبشر)، لئ د فارسی

دا ژ بلى قئ ئانکویئ، ئانکویئ:

(مرؤڤ - کهس - خولام بیان

خزمه تکارئ زهلام) ژى ددهت .

آدم نمایان (Adem nêmayan):

تیره که که ژ گیانه وه رین ب چچک

نههئ یه ژ سالا هه تاقئ - ناھئ
روژا نههئ یه ژ هه می هه یقئین
سالا هه تاقئ کو ئیرانیئین که فن
روژا نههئ ژ هه یقئا نههئ دکرنه
جهژن.

آذر آباد (Azer abad): په رستگه ه
- دبیتن ناھئ په رستگه هه کئ بویه
ل ته برتیزئ کو صوفئ یه کی ب
ناھئ (آذرباد) نه و یا ئا فا کری و
(آذر آبادگان) ناھئ که فنئ
(آذربایجان) ژ ویرئ هاتیه.

آذر آیین (Azer Ayîn): ناھئ
په رستگه ها چارئ یه ژ هه ر هه فت
په رستگه هئین مه زئین ئیرانیئین
که فن.

آذر برزین (Azerberzîn): ناھئ
په رستگه ها سیئیی یه ژ
په رستگه هئین مه زئین ئیرانیان کو
(آتش برزین - آذر مهر) ژئ لکارن
- ناھئ په هله وانه کئ ئیرانیان بوو.

آذر پیرا (Azer pîra): خزمه تکارئ
په رستگه هئ.

آذرخش (Azerexş): کاره با -
برویسی.

آذر زردشت (Azer zerdeşt):
ناھئ په رستگه هه کا مه زن یا

پارسی یانه.

آذرشسپ (Azerşesp): ناھئ
فریشتا ئاگری - برویسی - کمکه
- چه پچه پیسک - جوره کئ په نبئ
یئ چیا یئ یه کو دناث ئاگری دا
ناسوژیت. (آذرشب Azerşeb و
آذرشست Azerşust و
آذرشین Azersîn) ژئ لکارن و
هندهک وه سا بو دچن کو
(آذرشسپ) ناھئ په رتوکا
(آذرشست) ی یه و هنده کئین دی
دبیتن کورتکریا په یقئا
(آذرگشسپ) ه.

آذرکده (Azerkedê): په رستگه ه.

آذرکیش (Azerkîş): ئاگر په رتیس.

آذرگشسب (Azerguşesb):
کورتکری یا (آذرگشنسب)، ناھئ
ئیک ژ هه رسی په رستگه هئین مه زن
و ناقدارتین زه مانئ ساسانیان.

آذرگشنسب (Azerguşnesb):
Azer = ئاگر، guşn = نیر،
esb = هه سپئ = هه سپئ کو
وه کی ئاگری دکه ته غار. بو
شه رکه را دهاته بکارئینان.

آذرنگ (Azereng): خه م - رینج -
مرن - روناھئ - ب رهنگئ ئاگری

- تیشک.
- آذرنوش (Azernûş):** ناڤی پهرستگه هه کا مه زنه ژ هه ر ههفت پهرستگه هین مه زنین پارسیان کو جهی وی ل (بلخ) ی بوو.
- آذری (Azerî):** وه کی ناگری - نهو که سی کو خه لکی نازه ربایجانی بت - ناڤی زاراقه کی فارسی یی که فنه کول نازه ربایجانی دهاته بکارئینان.
- آراستن (Arasten):** جوان کرن - پاقر کرنا سهر و روی یا - ریک خستنا ناڤ مالیین مالی.
- آرام (Aram):** د زمانی عه ره بی دا کوما (ارم) ی یه نانکو نهو بهرین دادنه بهر لیثین جاددا بو ری نیشاندانی، ههروه سا کوما (رئم) ی یه نانکو خه زالا سپی، لی د زمانی فارسی دا نانکو یین: (قرار - بی دهنگ - نهلف - هیدی) ددهت.
- آرامگاه (Aramgah):** مه زار - گور (گورستان).
- آرامی (Aramî):** نهو که سین کو بدویف (آرام - کوری پینجی یی سام کوری نوحی) که تین.
- آرایش (Arayêş):** بنیره (آراستن).
- آرایشگاه (Arayêşgah):** سهر تراشخانه - موبکارخانه.
- آرایشگر (Arayêşger):** سهر تراش، موبکار، حه للاق.
- آرد (Ard):** نار.
- آردبیز (Ardbîz):** موخل.
- آردن (Arden):** مفسک - هه سکیف.
- آرزم (Arezm):** شهر - جهنگ.
- آرزو (Arêzû):** ئومید - هیچی - چاقه ری - نارمانج - خواست (ههز) - مراد و مه خسه د.
- آرزوانه (Arêzûwanê):** مه هبیران (بوژنا ب حال بکار دهیت کو لدهمی ئافزی یی حه ژ هندهک خوارنا دکهت).
- آرستن (Aresten):** بنیره: (آراستن).
- آرستن (Arêsten):** شیان، کارین، پی چیبون.
- آرش (Areş):** ناڤی کوری دووی یی «کیقباد» ی و برایی «کیکاس» ی، ههروه سا دگوتنی «کی آرش» ژی.
- آرش (Arêş):** ئینان.

که سیج کو ده ستیت شکهستی و
خه لیای دبه ته جه).

آروین (Arvîn): نه زمون.

آری (Arî): په یفا بهرشدانی (به لئ)
کو بهر و فاژی په یفا (نه، نه خیر) ه.

آریا (Arya): گرنګترین پارچه یه ژ

نه ژادی سپی کو لده ستپیکتی

ملله ته ک بوو ل بیابانان دژیان و

سی هزار سالا بهری زایینا

مه سیحی هنده ک ژ وان چونه

هندستانی هنده ک ژ ل ئیران و

کوردستانی مان و بین دی بهر ه

یه ونان و ئه لمانیا و ژیر و ژورتین

ئه وروپا ک ه فتنه ری.

ناقین (هندوئه وروپی - ئاریایی -

ئاری - ئاریایی - ئاریان و ئارین)

ژی هه بوقی نه ژادی لکارن.

هنده ک زمانین کو که سین ئاری

پی دئاخفن ئه فه نه (ناقبتیایی -

سانسکریتی - په هله فی - فارسی

- کوردی - یه ونانی - لاتینی -

ئهلانی) ژ وه لاتین نه وروپی تنی

وه لاتین (فینله ندا - مجارستان -

ترکیا) ژ فی نه ژادی نائینه

هژمارتن - ههروه سا ئاریا ناقی

گیایه کی یه وه کی خشخاشی یه و

آرشی (Aresî): یی «ئارهش» ی،

مه بهست ژی تیرا ئارهشی یه کو د

چیروکین ئیرانی دا هاتیه ده می

شهر که تیه ناقبه را (منوچهر و

ئه فراسیاب) ی بریار هاته دان

له شکه ری ئیرانی تیره کی

بهاقیژت، هه رجه کی کو نه و تیر

که ته ئه ردی دی نه و در بیته

سنوری ئیران و تورانا؛ ئینا

«ئارهش» ی تیره ک ژ باژی ری (آمولا

طه بهرستانی) هاقیت ئول

(مهرف) که ته ئه ردی.

آرغدن (Aruxden- Aluxden):

توره بوون.

آرمان (Arman): ئارمانج، هیفی،

ئارهزو - کوفان.

آرن (Aren): ئه نیشک، د فارسی دا

(آرنج (Arenc) پتر لکاره کو هه ر

فی ئانکوی دده ت.

آرنگ (Areng): ئه نیشک - خه م -

ئیشاندن - رهنگ - جور - شیوه.

آرواره (Arvare): لاچلاچ،

لاچلاچک (هه ردو هه ستیین سه ری

و بنی بین ده فی کو ددان لسه رن).

(آروار، آروارک و آره) ژ لکارن.

آرویند (Arûbend): جه بیار (ئه و

- آزفنداك (Azfendak):** كه رهستين بئ هشيبي ژي چيدكن - د زمانتي فهره نسي ژي دا لشيونا ناواز و ناوازدانانتي لكاره، كو فارس ژي ههر ب فني ئانكويي بكار دئين.
- آزگار (Azgar):** ته مام - دريژ و بښه كيښ - ره به ق.
- آزمایش (Azmayêş):** نه زمون، ته جريبه.
- آزوغه (Azoxe- Azoqe):** خوارنا كيم - نهو خوارنا كيم يا كو ريښنگ دگهل خوه دبه ت - خوارنا كول مال بو پاشه روژي هلدگرن.
- آژگن (Ajgên):** ده رگه هي كون كون كوژ ده رښه مروښ ژ ناف خاني دا بيين.
- آژند (Ajend):** گل، ته قن (بو چيكرنا ئافاهيپن به را و لبنا، فني ته قني بكار دئين).
- آژنگ (Ajeng):** خيچ و كوريشكين ل سهر روي (ده مي پيري يي يان تورپه بونتي).
- آژنگ ناك (Ajeng nak):** بره تيچكچووي - نه ني گري.
- آژير (Ajîr):** هشييار - زيرهك - هايدار.
- آژيراك (Ajîrak):** قيژيپن مروښا و شهينا ده وارا.
- آريدبريد (Arîdberîd):** بني گياپه كي وه كي پيشازي يه كو د كه فندا پزيشكا بو چاره كرنا ئيشا باوه سير بكار دئينان.
- آريغ (Arîx):** دلسار - نه فره ت - كينه و دژاتي.
- آزاد (Azad):** ئازاد - رها - به روفاژي په يفا (بني).
- آزار تلخه (Azarê telxe):** ئيشا زهرهك (ئيشا يرقان).
- آزخ (Azex):** بالويل (به هلويلك).
- آزردن (Azurden):** ئيشانندن - قه هرانندن - دلته ننگرن.
- آزرم (Azerm):** شهرم و حه يا و هه تك.
- آزري (Azerî):** يي ئازهرى، مه به ست ژي (باپيري ئيبراهيم پينغه مبهري يان مامي وي يه كو دگوتني ئازهرى په يكه رساز).
- آزغ (Azux):** چقهك كوژ دارا خورمي هاتبيته برين.

ٲانکوبا «وهکی و مینا» ددت -
 باوشکیت خهوی - ریک و پیک
 کرن (چ مال بیت یان سهر وره
 بن) - ماقویل - بنهجه (وهکی):
 قهسه بنهجه) - هیدیاتتی (نهرماتی
 - بتایبهت لدهمی ناخفتنتی) -
 شتواز.

آسان (Asan): سانههی.

آسایش (Asayêş): بی دهنگی -
 تهناهی.

آسبان (Asban): ناشان.

آستان (Astan- Astanê):
 دهرازینک.

آستر (Aster): بهطهن (بو جلکا
 دهیت) - وئقهتر.

آستن (Astên): هچکی جلکی -
 دبیتزنی «آستین و آستی - آستیم -
 آستم» ژی.

آستیم (Astîm): کیسه دانا برینی.

آستین (Astîn): هچکی جلکی -
 دهری مهشکی - ریک و ریباز.
 کوته آستین (Kuteh Astîn):
 دهستکورت - لاوازال - ههژار.

آستینه (Astîne-ê): هیکا
 مریشکی.

آسغدن (Asuxden): نهسوتی یان

آژینه (Ajîne): ٲالاقهکی پیلابی کو
 دهستکی وی ژ داری یه و وهکی
 ته بهرکایه؛ ٲهف ٲالاقه تیتته بکار
 ئینان بو درکرن و تیژکرنه برین
 ٲاشا.

آس (As): دستار و ٲاش لی بفارسی
 ٲهقی ب دهستی بگیریبن دبیتزنی
 «دستاس» و ههگر ب ٲاقتی بیتته
 گیران دبیتزنی «آسیاب» و ههگر
 ب هیزا کهری بگیریبن دبیتزنی
 «خرآس» و ههگر ب هیزا بای
 بهیتته گیران دبیتزنی «آسیای
 بادی» و بیتن ب هیزا ماتورا بهیتته
 گیران دبیتزنی «آسیای دودی» -
 ٲاقتی دارهکی یه وهکی هناری یه،
 بهرگیت وی کهسکن و گولیلکیت
 سپی پیقه دئین و دبیتهن خواهشن،
 فیقیبی وی وهکی ژنوی چیدبت
 کهسکه پاشی رهش دبت؛ ٲهف
 داره بعدرهبی ژی ههر بقی ٲاقتی یه
 - د زمانتی فرهنسی دا ٲاقتی
 جوهرهکی یاریا قوماری به کو
 ئیرانی ژی ههر بقی مه بهستی
 بکار دئینن.

آسا (Asa): فهرمانه ب
 نفستنتی (بنقه) - پاشگره و

هه‌وی (دهمی دوو ژن شوی ب
زه‌لامه‌کی دکهن هه‌ر دوو ژن دینه
هه‌وی بیین هه‌قدوو).

آس و پاس (Aso pas): ره‌پ و
رویت (بو مرووئی مفلس بکار
دهیت).

آسه (Ase): ته‌وهر - به‌ری ناشی -
ئاتافی ژه‌نگی بوونا گه‌می - مورکا
دووئی ژستوی کو دکه‌فته پشت
مورکا (اطلس) دا.

آسیا (Asîya): ددانی کورسی -
ناش.

آسیب (Asîb): زیان - درب - ئیش
- هه‌رشی.

آسیمه (Asîmê): په‌ریشان.

آش (Aş): جوره‌کی خوارنا ئیرانیانه.
آشام (Aşam): هه‌ر تشته‌کی بیته
قه‌خوارن.

آشپز (Aşpez): زادچیکه‌ر کو
بعه‌ره‌بی دبیژنی (طباخ).

آشغال (Aşgal): گلینش.
آشغالدان (Aşxaldan): سه‌تلا
گلینشی.

آشفتن (Aşuften): په‌ریشان بوون -
توره بوون - سه‌رگه‌ردان بوون.

آشفتنه بخت (Aşuftê bext):

نیف سوتی.

آسغدن (Asexden): تاماده‌بوون.

آسمان (Asman):

ئه‌سمان (هه‌روه‌سا بوئی مه‌به‌ستی
په‌یقین: سپهر، گه‌ردون، فلک،
چرخ، چرخ بلند، چرخ دولابی،
چرخ کبود ژی لکارن) - ناچی روژا
بیست و هه‌فتی یه ژه‌ر هه‌یقه‌کا
سالا هه‌تافی، (آسمان روز) ژی
هه‌ر بوئی مه‌به‌ستی لکاره.

آسمان پیسه (Asman pîsê):
ئه‌سمانی کو پنی پنیکیین ئه‌ورا
لی بن.

آسمانخراش (Asmanxeraş):
گه‌له‌ک بلند (بو ئاهاهی یا بکار
دهیت).

آسمان دره (Asman dere- der-
rê): ریکا کادزا (زاراوه‌کی
ستیرناسیی یه).

آسمان نورد (Asman neverd):
فروکه یان هه‌ر تشته‌کی کو ل هه‌وا
بچت.

آسمانه (Asmane-ê): بان.

آسمند (Asmend): دره‌وکه‌ر -
فیلباز - حه‌یران.

آسنی (Asnî- Asnêy):

- بهخت رهش - بی شه نس.
- آشکوب (Aşkûb):** بان.
- آشکوخ (Aşkux):** ته حسین،
حولسین - هلنگفتن.
- آشمال (Aşmal):** مه للاق - دو روی
- نه زمان خویش.
- آشموغ (Aşmux):** کهسی کو
خه لکی بسه ردا بیهت یان ریکتی
لبه ر به رزه کهت - قه سه فه گو هیز.
- آشنا (Aşêna):** هه فال - نیاس، خزم
- کهس و کار - مه له قانی (بو قتی
مه به سستی پتر شنا şêna لکاره).
- آشوب (Aşûb):** فتنه - دهنگ و دۆر
- سه ره لدان - شوره ش.
- آشوب انگیز (Aşûb engîz):**
فتنه چی، فتنه هلیخ.
- آشوریدن (Aşûrîden):** شیتل و بیتل
کرن - تیکدان - سه رابن کرن -
تیکه لکرن. هه روه سا (شورانیدن)
ژی لکاره.
- آشوغ (Aşûx):** غه ریب (مه به ست ژئی
مروقتی غه ریب، نه خه لکی ده قهرئ
یان بیانی یه).
- آش و لاش (Aşo laş):** پرت پرت -
بژاله.
- آشیب و تیب (Aşîbo tîb):** نه
- نارام - نیگه ران - په ریشان حال. د
شه هناما فردهوسی دا (آشیب و
شیب - آسیب و شیب) ژئی هاتیه.
آشیهه (Aşîhê): شهینا هه سپی.
آغار (Axar): نیای.
- آغاز (Axaz):** ده سته پیک، سه ره تا.
آغر (Axer): هشکه رۆ - جهین کو
پشتی ئاف رابوون بدوماهی تیت
و هیشتا ئاف تیدا مابیت.
- آغستن (Axêsten):** پرکرن، تژی
کرن.
- آغشتن (Axêšten):** ته رکن، شل
کرن - شیلانندن - تیکه ل کرن -
هه قیرکرن.
- آغشغه (Axêşxe):** په نجه را مه زن -
ده رگه هئی کو جهئی رونا هیئی لی
بت.
- آغوز (Axuz):** فری (شیری) کو هه تا
سئ روژا پشتی زایینی ژ په زی و
چیتلا ددوشن). په یقین (شیرماک،
فله، شمه، فرشه، زهک) ژئی هه ر
بو قتی مه به سستی لکارن.
- آغوش (Axûş):** باغه ل، هه مبیژ - د
زمانی تورکی دا کو ئیرانی ژئی هه ر
ب وی مه به سستی بکار دئین نا فه که
ژ نا قین به نی بیت تورک.